

TAMPEREEN SUOMALAINEN

KLUBI

KLUBILEHTI

1/2023

SUOMALAISUUDEN PUOLESTA

131 VUOTTA

Toiminnan-
johtaja
Hanna-Liisa
Onnela

Wäinö Aaltosen
Runoilija/Poet
1943

TAMPEREEN SUOMALAINEN

KLUBI

KLUBILEHTI

Julkaisija

Tampereen
Suomalainen Klubi ry
www.tampereen-
suomalainenklubi.fi

Ilmoitushinnat

1/1 sivua 600 euroa
1/2 sivua 400 euroa
1/4 sivua 300 euroa

Päätoimittaja

Pasi-Heikki Rannisto

Ilmoitusmyynti

Tampereen Suomalainen
Klubi

Toimitussihteeri

Arto Murtovaara

Ilmoitusaineisto

ilmoitukset@punamusta.com

Ulkoasu

Marjut Jouhki

Ilmestymisaikataulu

2023
nro 1.....1.4.2023
nro 2.....1.11.2023

Taitto

PunaMusta,
Sisältö- ja
suunnittelupalvelut

Painopaikka

PunaMusta, 2023

Tavoitat 1300 elinkeinoelämän, tieteen, taiteen, julkisen hallinnon, puolustusvoimien, kirkon ja median piirissä toimivaa, alueellista ja valtakunnallista vaikuttajaa.

Lehti ilmestyy seuraavan kerran 1.11.2023.

Kannen ja takakannen kuvat: Arto Murtovaara

SUOMALAISUUDEN PUOLESTA
PASI-HEIKKI RANNISTO

Puheenjohtaja

ARVOT PALAAVAT JÄRJESTYKSEEN

VIIME VUOSIEN KRIISIT ja poikkeusolot ovat saaneet jälleen yhteiskunnallisen keskustelun ja myös kansalaisten arvot lähemmäksi suomalaisia perinteitä. Kyky puolustaa itsenäistä isänmaatamme, kansaamme ja kulttuuriamme, niin sisäisiltä kuin ulkoisilta uhilta, on jälleen tärkeää. Suomalaisen Klubin perustamisen aikaan ja varsinkin itsenäistyttyämme, oli valtion rooli erityisesti luoda turvallisuutta ja järjestystä. Näinä turvattomina aikoina nämä tehtävät ovat edelleen varsin ajankohtaisia.

Klubi on saanut isännöidä viime aikoina useita tärkeitä ja merkittäviä puhujia. Puolustusvoimien edellinen komentaja, kenraali Jarmo Lindberg valaisi meitä amerikkalaisten kanssa tehtävästä hävittäjäyhteistyöstä, eduskunnan puhemies Matti Vanhanen tarkasteli suomalaista politiikkaa kriisien keskellä, vain muutamia mainitakseni.

Klubin jäsenten piiristä on jälleen useita ehdokkaita pyrkimässä Arkadianmäelle. Yhteensä 9 kokoomuslaista ja yksi keskustalainen ovat ehdokkaina. Klubilla järjestetyn vaalipaneelin henki oli rakentava ja varsin yksituumainen. Sisäinen ja ulkoinen turvallisuus sekä Sote-uudistus puhuttivat erityisesti. Esimiehemme Mikko Turunen veti tilaisuutta jäməkällä valovoimaisella tyyllillään.

NAAPURIMAAMME VENÄJÄN jo vuoden jatkunut hyökkäyssota Ukrainaan on traagista seurattavaa ja heijastuu myös meille monin tavoin. Energiapulasta ehkä selviämme säikähdyksellä, mutta kasvaneet korkomenot ja yleinen hintatason nousu aiheuttavat vaikeita tilanteita monille. Erityisen haastavaa tämä aika on nuorille perheille heidän aloittaessaan itsenäis-

tä elämäntaivaltaan. Nousukauden matalien korkojen aikana taloyhtiölainoilla vivutettu ja kohonnut asuntojen hintataso sekä moninkertaistuneet lainojen korot tuottavat useille ongelmia. Meidän on seurattava ja tarvittaessa itsekin oltava valmiit auttamaan lähipiiriämme, jotta pahoilta tilanteilta välttyään.

Yhteiskunnallinen kehittäminen ei pääty koskaan. Yhden asian korjaaminen nostaa yleensä esiin uusia korjattavia teemoja ja ajoittain joudutaan palaamaan takaisin aiemmin jo päätettyihin ja hyvässä tarkoituksessa tehtyihin päätöksiin. Siksi olisi viisasta, jos kehittämisessä ja päätöksenteossa ei asetettaisi liian suuria kynnyksysymyksiä tai ehtoja. Kehittäminen ei myöskään voi olla jatkuvaa etujen tarjoilua erilaisille ryhmille. Tarpeeseen tehdyssä Sote-uudistuksessa tullaan näkemään tulevina vuosina vielä monia käänteitä.

LÄHIPÄIVINÄ PÄÄSEMME jälleen äänestämään kansanedustajista, osa on sen tehnyt jo ennakoon. Sanan ja mielipiteen vapaus, jota myös äänestäminen osaltaan ajaa, on tärkeä osa demokraattista järjestelmäämme ja erottaa meidät diktatuureista. Äänestämisen hetkellä tarjoamme luottamuksemme ehdokkaalle, jonka uskomme parhaiten ajavan itsellemme ja Suomelle tärkeitä asioita.

Kannustan jokaista vakavasti suhtautumaan tähän mahdollisuuteen ja valitsemaan itselleen sopivan edustajan. Suomalainen kulttuurimme, elämäntapamme ja yhteiskuntamme kaipaavat vastuuntuntoisia päättäjiä. Olkoon siunaus niin meidän viisailla valinnoillamme kuin myös pian valittavien edustajiemme työllä.

8

Karhumäen veljesten huima tarina.

15

Valkoisen Ruusun ilta

Eppujen kitaristi Juha Torvinen

24

ARTO MURTOVAARA

Varaesimies

NÄKYVÄSTI TAMPEREELLA

TAMPERE-SEURA on yksi maan vanhimpia kotiseutuyhdistyksiä. Kun se perustettiin 8.12.1937, paikalla oli kotiseutuneuvos Uuno Sinisalo, joka kirjasi oman klubimme alkuvuosikymmenet sinisiin kansiin ja toimi vuoden verran myös klubimme sihteerinä.

Sinisalo toimi Tampere-Seuran ensimmäisenä ja viimeisenä sihteerinä 27 vuotta, johtokunnassa 43 vuotta ja varapuheenjohtajanakin kolme vuotta. Voimme olettaa hänen saaneen arvonimensä juuri näistä palveluistaan kotikaupungilleen. Kun seura täytti 50 vuotta, sen uuden lipun suunnitteli klubin jäsen taiteilija Kauko Salmi, jonka käsialaa on ikioma muuriankkurimme.

HISTORIANSA SUURIMPAAN REMONTTIIN valmistautuva Tampereen teatteritalo täyttää tänä vuonna 110 vuotta. Ensi ja seuraavalle vuodelle kaavailun peruskorjauksen kustannusarvio on kivunnut jo 26 miljoonaan euroon.

"Asiat saivat vauhtia, kun Suomalainen Klubi, Konversationsklubi ja Kauppaseura perustivat komitean pohtimaan Teatteritalon rakentamista," tiivistää Matti Wacklin sen rakentamisen syntyjuuria viime vuonna ilmestyneessä teatteritalosäätiön historiakirjassaan.

Tampereen teatteria käsiteltiin useita kertoja klubin kuukausikokouksissa. Erytisen ansiokkaasti tässä toimi lääkäri ja klubin esimies (1904) Oskar Henrik Nyman (1866-1930), jolla oli suuri ansio Tampereen teatteritalon saamisessa (Pasi-Heikki Rannisto: Suomalaisuuden virrassa).

TAMPEREEN TAIDEMUSEOSSA esillä oleva Wainö Aaltonen näyttely taustoitaa upeasti Tampereelle keskeisiä, ikonisia teoksia. Yksi esimerkki niistä on Aleksis Kiven muistomerkki Runoilija ja Muusa, vuonna 1926 järjestetyn muistomerkkilpailun voittaja.

Sen päärahoittajana toimi klubin jäsen kauppaneuvos Emil Aaltonen, joka oli lahjoittanut jo miljoona markkaa itse kirjastotalon rakentamiseen. Muistomerkki komistaa edelleen nykyisin kulttuuritalo Laikkuna tunnetun rakennuksen edustaa.

SISÄLTÖ 1/2023

02	PASI-HEIKKI RANNISTO:
ARVOT PALAAVAT	12	ISÄNMAAN MIES
TIMO SIUKOSAARI
03	ARTO MURTOVAARA:
NÄKYVÄSTI TAMPEREELLA	15	KAIVATTU VALKOISEN
RUUSUN ILTA
04	KATSAUS JUKKA
MÄKELÄN URAAN	18	MIKKO TURUSEN
HUOLI KIELESTÄ
05	WÄINÖ AALTONEN
MONIPUOLISENA	20	TAMPEREEN TEATTERITALO
TÄYTTÄÄ 110 VUOTTA
06	HANNA-LIISA ONNELA
HYVÄSSÄ SEURASSA	24	VASENKÄTINEN KITARISTI
JUHA TORVINEN
08	KARHUMÄEN
VELJESTEN TARINA	25	UNKARIN SUURLÄHETILÄS
AVASI TAIDENÄYTTELYN
11	MUISTEMIA
AARETTI NIEMISESTÄ	26	KUVIA
KLUBITAPAHTUMISTA

SUURI KUVANVEISTÄJÄ

Wäinö Waldemar Aaltonen (1894–1966) oli aikansa näkyvimpiä suomalaisia kuvanveistäjiä. Julkiset veistokset olivat nuorena valtiossa tärkeitä kansallisia symboleja, ja Aaltonen hallitsi julkista veistosta miltei yksinoikeudella 1920-luvun puolivälistä 1950-luvun loppuun saakka. Tuolloin hän oli Suomen ohella Pohjoismaiden merkittävimpiä kuvanveistäjiä.

Aaltosen tunnetusta veistotaiteesta pääosa edustaa hillittyä klassista realismia, joka oli Suomen julkisen taiteen valta-tyyli 1920- ja 1930-luvuilla, mutta hän on soveltanut myös ekspressionismia, kubismia, art decoa sekä muita kansainvälisiä ja modernistisia virtauksia. Pronssiveistosten ohella Aaltonen toi esille graniitin veistosmateriaalina ja kehitti myös puun käyttöä veistoksissa, monesti lehtikullalla viimeisteltynä.

Hänen tunnetuimmat veistoksensa ovat monumentaalisia ja usein niissä on mukana isänmaallisen heroista sisältöä. Silti monille veistoksille oli ominaista herkkä ja lyyrinen ote. Realistisuuden vastapainona hän pelkisti ja yksinkertaisti muotoja. Aaltosen merkittävimpiä julkisia veistoksia ovat Paavo Nurmen patsas, *Työ ja tulevaisuus*-veistosarja Eduskuntatalon istuntosalissa ja Aleksis Kiven muistopatsas Helsingissä.

Aaltonen käytti töissään pronssia ja marmorista sekä muun muassa puuta. Suomalaisen graniitin käyttäjänä hän oli uranuurtaja. (TSK)

Lähde: Wikipedia

Jukka Mäkelän teokset: *Moving*, 1998, Kansalliskallio, Nykytaiteen museo Kiasma (vas.); *Maisema*, 1998, Heino taidesäätiö; *Moving II (Rose Garden)*, 1998, Studio Jukka Mäkelä; *Blanca*, 1998, Studio Jukka Mäkelä.

Kuva Sara Hildénin taidemuseo/Jussi Korvunen

Jukka Mäkelä loistaa Sara Hildénillä

SARA HILDÉNIN TAIDEMUSEO hivotteli alkuvuodesta peräti 60 000 kävijän määrää syksyn supernäyttelyllään, missä **Thomas Houseago** esittäytyi yhdessä kavereidensa **Brad Pittin** ja **Nick Caven** kanssa.

Museo palasi helmikuussa ikään kuin latviasalle jatkamalla Sara Hildénin Säätiön kokoelmataiteilijoiden sarjaa esittelemällä Jukka Mäkelän tuotannon tärkeitä vaiheita ja käännekohtia 1970-luvulta 2000-luvulle.

JUKKA MÄKELÄÄ (1949–2018) sanotaan yhdeksi sukupolvensa merkittävimmistä suomalaisista taiteilijoista ja näkyvimpiin kuuluvaksi hahmoksi aikansa taidekentässä. Suurikokoisista maalauksistaan sekä rohkeasta materiaalinkäytöstään tunnettu Mäkelä uudisti koko uransa ajan ilmaisuaan.

Vaikka teoksilla ei ollut varsinaista aihetta, niiden lähtökohdat löytyivät usein luonnosta: lumisateesta, juurakoista, kallion pinnasta, valon taittumisesta ja vuodenaikojen vaihtelusta sekä pienistä havainnoista arjen ympäristöstä.

Uran alkuvaiheessa, 1970-luvulla, Mäkelän tuotanto muodostui herkkävireisestä, erilaisiin järjestelmiin perustuvasta luontolyriikasta. Mäkelän uran kypsyminen 1980-luvun alussa ajoittui voimalliseen suomalaisen maalaustaiteen vapautumisen ja kansainvälistymisen aikaan, ja hänen teoksiaan oli jo varhain esillä myös ulkomailla.

Kuva Jussi Korvunen

Jukka Mäkelä, *Asetelma*, 1993.

1980-LUVULLA SUURET ”märkää märeille” -teknikalla maalatut kankaat koettelivat taiteilijan rajoja, ja itse maalaamisprosessista tuli korostetun tärkeä. Vuonna 1987 Oulun musiikkikeskukseen valmistui Mäkelän uran suurin maalaus, lähes kahdeksan metriä korkea *Finaali*. Vaihe huipentui Venetsian bienaalissa 1988 esillä olleessa *Maisema*-teossarjassa.

1990-luvulla Mäkelän teoksissa maalaaminen yhdistyi herkkävireiseen hiiliviivaan. Ilmaisua oli aiempaa keveämpää ja piirroksellisempaa. 2000-luvulla hänen maalauksensa muuttuivat entistä värikkäämmiksi. (TSK)

Jukka Mäkelä 11.2.–21.5.2023
Sara Hildénin taidemuseossa.

Wäinö Aaltosen maailma

KANSALLISVEISTÄJÄMME taidetta 1910-luvulta aina 1960-luvulle saakka esittelevä upea *Wäinö Aaltosen – Luomisen riemu* keräsi ensimmäisen kuukauden aikana lähes 8000 kävijää. Yleisön antama palaute on ollut todella hyvää. Näyttelyä kiitellään siitä, että taiteilijasta on nostettu esiin uusia puolia; ihmiset mieltävät hänet helposti monumenttien kautta.

Näyttelyssä ovat toki sekä hänen Tampereen että Turun monumentaalitöitä.

”Minun mielestäni näyttely on tosi tärkeä Tampereelle, koska nämä veistokset ovat läsnä kaupunkilaisten jokapäiväisessä arjessa. Niihin ei välttämättä kiinnitä huomiota, mutta kuitenkin ne muokkaavat meidän jokapäiväistä kaupunkikokemustamme - Hämeen sillan veistokset etupäässä,” korostaa näyttelypäällikkö (ma) **Virpi Nikkari** Tampereen taidemuseosta.

”Minulle tuli itse asiassa koko idea tästä näyttelystä, kun kävelin sillalla ja mietin, että hyvänen aika, Wäinö Aaltonen jos joku liittyy Tampereeseen.”

Virpi Nikkari tähdentää, että Tampereella on kuitenkin Wäinö Aaltosen uran varhaisimpia julkisia veistoksia ja merkkitöitä. Juuri Aleksis Kiven muistomerkki on Paavo Nurmen juoksijapatsaan jälkeen heti seuraava julkinen veistos, mitä hän on ylipäättään tehnyt.

HÄMEENSILLAN Pirkkalaisveistokset kauppaneuvos **Rafael Haarla** lahjoitti Tampereen kaupungille oman teollisuuslaitoksensa 20-vuotisjuhlan kunniaksi, Aleksis Kiven muisto-

merkin *Runoilija ja Muusa* päälahjoittaja oli puolestaan tehtailija **Emil Aaltonen**. Sekä Paavo Nurmen juoksijapatsas että *Turun Lilja* kuuluvat yhtä lailla **Wäinö Aaltosen** merkittävimpien julkisten teosten joukkoon.

Aikojen saatossa niistä on tullut tamperelaisuuden, turkulaisuuden ja yleisemmin suomalaisuuden symboleita ja tunnuskuvia. Ne kertovat samalla syntymäpaikkansa ajankohtaisista ilmiöistä, kuten urheiluvoittojen ja nousevan kansallisen itsetunnon pohjustamasta suomalaisen identiteetin korostamisesta.

”Ihmisillä on selkeät mielikuvat kyseisestä taiteilijasta. Me halusimme tuoda esiin maalaustaiteen puolta sekä hänen veistotaiteensa vapaampaa puolta. Hän ollut varhaisimpia modernisteja Suomessa. Oikeastaan tosi rohkea ja vallankumouksellinen taiteilija aikoinaan. Kubismia, ekspressionismia ja futurismia,” Nikkari muistuttaa.

”Mielenkiintoista, kun meillä on kokoelmissamme melkein 70 teosta häneltä – Tampereen kaupunki on ne 1960-luvun alussa hankkinut. Siellä on esimerkiksi se mielenkiintoinen toinen luonnos tähän Aleksis Kivi-muistomerkkiin, *Futuri*. Meillä on juuri se kilpailuluonnos siitä. Hänhän ajatteli, että siitä tulisi iso, musta dioriittinen veistos siihen Kirjastotalon eteen, jolla olisi ollut kullanväriäinen lyyra.”

”Se olisi kyllä varmasti ollut tosi hieno, jos se olisi toteutettu. Hän oli edellä aikaansa, eivät menneet nämä rohkeimmat ehdotukset läpi. Se on vähän sama kuin sen Aleksis Kivi-muistomerkin suhteen siellä Rautatiento-

rilla, sielläkään se kubistinen versio, mitä hän ajatteli ensiksi siihen, aika ei ollut kypsä vielä siihen sillä hetkellä.”

NÄYTTELYSSÄ tarkastellaan Aaltosen monumentaalitöiden luomisprosessia runsaan valokuvamateriaalin, piirustus- ja kipsiluonnosten, työkalujen sekä julkisiin teoksiin liittyvien pienempien teosten kautta.

Mukana on myös aiemmin yleisölle esittelemättömiä luonnoksia. Esillä on muun muassa niin WAM – Turun kaupungin taidemuseosta kuin Eduskuntatalon istuntosalista tutut *Työ ja tulevaisuus* -sarjan veistoshahmot sekä niiden muunnelmia. Mukana ovat myös harvinaislaatuiset kullatusta puusta työstetyt versiot Suomen neidosta ja Turun liljasta sekä Aleksis Kiven monumenttihankeisiin liittyviä teoksia.

Tampereen Hämeensillan Suomen neidon kipsi valittiin aikanaan New Yorkin maailmannäyttelyssä 1939 maailman kauneimmaksi veistokseksi ja myös sillan pronssiversio on kiertänyt aikanaan maailmalla. Pirkkalaisveistosten syntyprosessia valotetaan näyttelyssä arkistokuvien kautta. Veistokset ovat olleet läsnä tamperelaisten arkisessa elämässä ja historian eri käännteissä jo yhdeksän vuosikymmenen ajan.

Näitä vaiheita heijastelee näyttelyyn valmistunut **Nuutti Koskisen** mediateos *Ylpeydellä kauneudella vääryydellä viekkauksella* (2023).

Wäinö Aaltonen – Luomisen riemu
4.2.–21.5.2023 Tampereen taidemuseossa.

Tampere-Seuran toiminnanjohtaja Hanna-Liisa Onnela seuran myymälässä.

Hyvässä seurassa

Tampere-Seura on joulukuussa 1937 perustettu kotiseutuyhdistys, johon kuuluu noin 1500 jäsentä. Aktiivisesti toimivan järjestön toiminnanjohtajana on viime toukokuusta lähtien työskennellyt FM **Hanna-Liisa Onnela** (s. 1967).

Historian kymmenes toiminnanjohtaja vastasi klubilehden kysymyksiin Tampere-Seurasta lounasvierana Tampereen Suomalaisella Klubilla.

Tampere-Seuran tehtävä on tietenkin palvella tamperelaisia tai Tampere-mielisiä ihmisiä. Käytännössä se tarkoittaa tietysti sitä, että me haluamme kertoa Tampereesta, sen tulevaisuudesta ja menneisyydestä. Sitten me tallennetaan valokuvien ja esimerkiksi Tammerkoski-lehdessä Tampereen tapahtumia.”

”Meillä on iso valokuva-arkisto, noin 20 000 paperivalokuvaa tuossa Raatihuoneen kivijalassa ja sen lisäksi me saimme Kari Niemiseltä iso uutinen: Saimme digitoituna yli 20 000 valokuvaa Tampereesta nyt joulukuussa 2022.”

Teillä on oma lehti?

”Meillä on oma lehti, joka on Suomen vanhin kotiseutulehti, joka on perustettu 1938. Ilmestyy paperisena kuusi kertaa vuodessa.”

Teillä on myös oma myymälä?

”On, meillä on ihana, pikkuinen kivijalkamyymälä. Mehän tuotamme itse kirjoja, olemme yli 150 julkaisua vuodesta 1937 lähtien tehty. Me julkaistaan, tuotetaan omia kirjoja, me julkaisetaan myös kalentereita, Tampere-aiheisia postikortteja ja sitten me tuotamme Tampere-aiheista tavaraa. Sitä varten meillä on tuossa Raatihuoneen kivijalassa pikkuinen kivijalkamyymälä ja sitten meillä on myös verkkokauppa.”

Millä te kustannatte kaikki nuo?

”Julkaisumyynneillä ja jäsenmaksuilla ja Tammerkoski-lehden tilauksilla. Luojan kiitos on vielä kotiseutuhenkistä porukkaa, joka haluaa tätä Tampereen historian tallentamista kannattaa.”

Onko helppoa vai tuuleeko koskaan ovesta sisään?

”Tuulee, joka ovesta,” Hanna-Liisa Onnela nauraa. ”Moni varmaan ajattelee, että Tampere-Seura on sama kuin Tampereen kaupunki ja luulee, että olemme Tampereen kaupungin täysin tukema infopiste, mitä me emme tietystikään ole, vaan me olemme yhdistys, jonka pitäisi toimia täysin omillaan. Paljon enemmänkin tekisin, jos vaan olisi rahaa.”

”Toinen syy, miksi tuulee, on varmaan, että kotiseutuasioista aletaan kiinnostumaan vasta noin 50-vuotiaana ja sitten jäsenyyshän jatkuu yleensä kuolemaan saakka. Jäsenporukka on aika iäkäs ja jäsenmaksujahan lähtee siitä mukaa, kun ihmiset kuolevat. Nuorempaa porukkaa pitäisi saada enemmän mukaan.”

Paljonko teillä on jäseniä?

”Vähän alle 1500. Se on Suomen suurimpia kotiseutuyhdistyksiä.”

Onko kotiseutuaste Tampereella ja muuallakin hyvässä kurssissa?

”Minun mielestäni on. Ihan kauheata sanaa, mutta maailman levottomuudet, Ukrainan sota ja kaikki muukin on tehnyt ihmiset tietoisemmiksi siitä, mistä olen kotoisin ja he haluavat kuulua johonkin heimoon. Se on ihan joka puolella. Viime vuoden kotiseutpäivillä Rovaniemellä puhuttiin paljon siitä, mitä olet kotoisin ja mitä kotipaikkakunta merkitsee sinulle.”

Tampereella on ymmärtääkseni aika hyvin dokumentoitu kaupungin historiaa ja muuta?

”Meillähän on Tampereen museoiden valokuva-arkisto, mikä on Vapriikissa. Se on

erittäin hieno valokuva-arkisto ja kun seura on vanha, kotiseutuhenkinen porukka on luovuttanut omia kotiarkistojaan, valokuva-arkistojaan meille. Meiltäkin löytyy valokuvia tuolta 1880-luvulta suunnilleen, jokunen saattaa olla jopa vanhempikin.”

”Nykyvalokuvat, sanotaan tuosta 1980-luvusta eteenpäin, kun alkaa tulla tätä digitaalista kännykkäaikaa, niin sitä materiaalia on vähemmän. Mustavalkokuvat säilyvät hyvin, värikuvat eivät niin kuin nähdään 1970-luvun kirjavan kukertavista valokuvista.”

Pekka Karhumäki.

Uskomaton tarina ilmailun pioneereista

Veljekset Karhumäki

Karhumäen veljekset **Niilo**, **Valto** ja **Uuno** rakensivat lentokoneita, aloittivat yleisölennätykset ja ilmakuvausten sekä perustivat oman lentokoulun 1920-luvun lopulla. Huikea tarina huipentui tilauslentoyhtiö Kar-Airiin.

SAM Tampereen ja Tampereen Suomalaisen Klubin jäsenistölle tästä kertoi troikan vanhimman, Niilon vanhin poika **Pekka** Karhumäki. Myös Valton vanhin poika **Jorma** toi tarinaan oman lisänsä.

Pekka Karhumäki toimi parhaimmillaan peräti viidessä yrityksessä toimitusjohtajana yhtä aikaa. Yksi näistä oli tarinan kertomiseen sopivasti Tammerkosken alajuoksuun liittyvä Alakoski Oy ja suuren ihmeen sisältävä kertomushan on - niin kuin Pekka Karhumäki totesi - lähes sadan vuoden ikäinen.

Hän juoksutti tarinaa isänsä Niilon (1902-

1978) kautta; Niilo toimi hallituksen puheenjohtajana sekä toimitusjohtajana ja kirjoitti kokemuksistaan kirjankin *Karhunahdas*. Myös Keski-Suomen Ilmailumuseon julkaisussa **Rauni Valtanen** kertoo Keljossa toimineiden Karhumäen veljesten tarinan. Myös **Ismo Tervonen** on laittanut koviin kansiin ilmailupioneerien tarinan

Pitkän tarinan alkujuuri löytyy 1860-luvulla, kun esi-isä **Taavetin** (Nisula) tila pakkolu-

nastettiin ja hän hankki Karhunahtaan jalkamyllyn Multialta. Sieltä on peräisin perheen sukunimi. Niilon **Arttu**-isä pääsi puutavaran arvon nousun kautta rakentamaan, mutta ilman varakkaasta kodista tulleen Niilon äidin **Lyylin** 5000 markan myötäjäisiä asiat eivät olisi edenneet. Talletuksella hankittiin Saarijärveltä pieni maatila, jota viljeltiin emotilan rinnalla.

Karhu 1

Niilo sai lentolupakirjan Viipurissa nuorena osin suojeluskuntahistoriansa ansiosta ja päätti mutkikkaiden vaiheiden jälkeen jättää Ilmavoimat ja tehdä itse oman lentokoneen. Sitä ryhdyttiin kasaamaan neljän miehen porukalla – ja tässä vaiheessa ”melkein pitää laskea äiti mukaan,” sillä hän antoi kaapista muiden muassa lakanat koneen rakentamiseen.

Vuonna 1925 valmistunut *Karhu 1* ei jaksanut ilmaan kolmen hevosvoiman perämootorin voimin. Niilo hankki Suojeluskunnalta Harley-Davidson moottoripyörän, jossa oli paljon tehokkaampi moottori. Nyt kone nousi ilmaan ilman apuvälineitä Keljonlahdella ja pystyi lentämään kilometrin.

Sitä seurasivat 2-paikkainen *Karhu 2* sekä *Karhu 3* sekä lentokoneinsinööri **Emil Lah-ton** suunnittelema *Tiira 1929*. Se oli ajateltu sarjatuotantoon, mutta Niilon mukaan se oli valmistuessaan vanhentunut.

Veljekset saivat sitten ostaa yhden *De Havilland Moth*-koulukoneen. Se oli nopea ja kestävä. Tärkeää oli vihdoin päästä tekemään rahaa, kun isä-Arttu oli rahoittanut viiden koneen rakentamisen velkakirjoilla – tosiasiassa hän oli lainannut rahat pankista.

Kun piti saada toinen samanlainen, eikä niitä ollut ostettavissa, veljekset tekivät samanlaisen itse. Se sai nimen *Räkkä*. Nuori nainen **Heli Marttila** pyysi voisiko Niilo opettaa hänet lentämään ja Niilo opetti. Hänestä ei kokemuksestaan huolimatta tullut Suomen ensimmäistä lentolupakirjan saanutta naista, mutta Niilon puoliso kylläkin. Pekan mukaan tiukassa paikassa hänen äitinsä kyllä muistutti tästä ”kakkospaikastaan” herkästi.

Pekan mukaan nyt oli koossa työhön sitoutunut ”johtotiimi.”

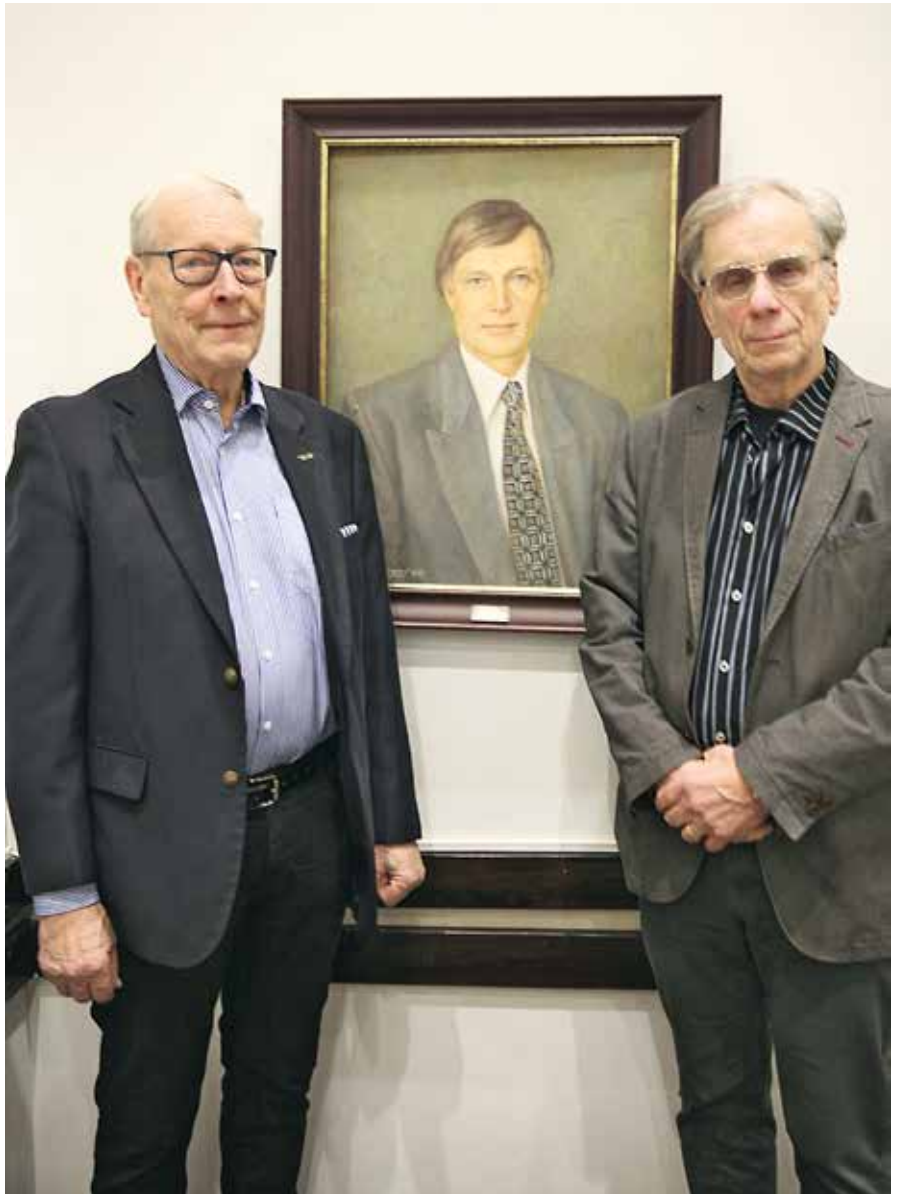
Lentokisan voitto

Niilo Karhumäki osallistui Suomen ensimmäiseen lentokilpailuun Helsingistä Petsamoon ja voitti sen. Palkintona oli iso kasa rahaa sekä kosolti kunniaa. Hän osallistui myös Tukholmassa järjestettyyn pohjoismaiseen lentokilpailuun 1930-luvun alussa, mutta värikkäiden vaiheiden jälkeen ei menestynyt kokonaiskisasissa – maahanlaskukilpailun hän voitti selkeästi.

Veljekset Karhumäki aloitti siviililentokoulutuksen 1930 Jyväskylän maalaiskunnan Keljossa. Niilon kanssa työskentelivät siis Valto (1905–1985) sekä Uuno (1914–1991). Yksi oppilaista oli **Eino Ilmari Juutilainen**, joka myöhemmin pudotti todistetusti 96 lentokonetta, eniten suomalaisista taistelulentäjistä. Koulu toimi vuoteen 1939 ja se kurssitti noin 80 oppilasta.

Koululaisia vierailulla Malagan Ilmailumuseossa ja Convair Mertenpolitan 2015.

Serkukset Pekka ja Jorma Karhumäki pikkuserkkunsa, maakuntaneuvos Matti Hokkanen muotokuvan edessä. Matti Hokkanen toimi pitkään Tampereen Suomalaisen Klubin puheenjohtajana.

Yleisöennätystä Hämeessä 1932.

Ilmavoimien koneita on laskeutunut Karhumäen Veljesten luokse Jyväskylän Keljon lahdelta 1930-luvulla.

Seuraava konetyyppi oli USA:ssa toimineen, konkurssiin menossa olevan lentokoneitehtaan malli *Cessna C-37*, josta tuli suurmenestys. Tässä vaiheessa Jorma Karhumäki puuttuu puheeseen; hän kertoo, että Pekan siskon kummi Juutilainen oli puhemiehenä hänen isälleen Valtolle houkuttellen **Kirsti Palmrothia** ”koelennolle” Pirkkalasta – juuri tällä samaisella Cessnalla. Kirstistä tuli hänen äitinsä.

Pekka Karhumäen mukaan noihin aikoihin yhtiö laajeni ja tunnetun kenkätehtaan johtaja **Pentti Palmroth** merkitsi suuren määrän osakkeita toimien myös sen hallituksen jäsenenä. Noihin aikoihin Keljon ”myllyssä” työskenteli noin 30 henkeä.

Ensimmäiset ilmavalokuvat yhtiö oli ottanut 24.3. 1929. Esimerkiksi Tampere ja sen tehtaita kuvattiin Tiiralla lentäen 1930.

Kuoreveden Halliin perustettiin tehdas

sotilaskoneita varten. Se korjasi sotavuosina 1939–45 kaikkiaan 220 konetta, 1944 peräti 60 kappaletta.

”Romukoneita”

Ennen talvisotaa perustettu Veljekset Karhumäki Oy hankki lisää koneita. Säännöllisen reittiliikenteen se oli aloittanut koeluonteisesti 1950 *De Havilland Dragon Rapide* -koneilla. Seuraavana vuonna otettiin käyttöön Karhumäki Airways, joka muuttui myöhemmin kansainvälisesti toimivammaksi Kar-Airiksi. Tilauslentoliikenne ylsi 1950-luvun alussa Afrikkaan ja Lähi-Itään saakka.

Viime mainittua helpotti *Lockheed Lodestar*-konetyyppi, joista ensimmäinen hankittiin 1951. Ensimmäisen DC-3-tyyppin kone tuli 1954. Sodan päättyessä yhtiön suurin pääoma oli Pekka Karhumäen mukaan se

valtava taito, minkä sen työntekijät olivat hankkineet sota-aikana. Siksi yhtiö hankki romukoneita, jotka se korjasi toimiviksi.

Ensimmäisen kerran se hankki uusia koneita ostettuaan *Convair Metropolitan 440*:n 20.10.1969. DC-6:lla se lensi ensimmäisenä suomalaisena maailman ympäri – Finnair teki saman vasta seitsemän vuotta myöhemmin.

Kanarialla on museona kunniapaikalla Kar-Airin väreihin maalattu DC-6-kone, koska yhtiö avasi charter-lentojen kautta saarelle silloin kokonaan uuden, tilauslentojen mahdollistaman maailman.

Finnair osti Kar-Airin 1963 – tai yhtiö myi sille 51 prosenttia omistuksestaan ja loput Finnair hankki pikkuhiljaa vuoteen 1996 mennessä.

Tampereen Suomalainen Klubi 10.11.2022.

Muistelmia Aaretti Niemisestä

TAPASIN AARETTIN ensimmäisen kerran tammi-kuussa 1965. Olin hakenut tutkimusinsinöörin paikkaa Valmetin hissiosastolta ja minut oli kutsuttu haastatteluun. Esko Häkkinen haastatteli minua ensin ja vei sen jälkeen Aarettiin huoneeseen. Aarettikin kysyi muuttamisen kysymyksen ja ymmärsin, että ilman Aarettiin hyväksyntää paikkaa ei tule. Parin päivän päästä Esko sitten soitti ja pyysi töihin.

Aaretti oli tullut hissiosaston johtajaksi vuonna 1962. Hän oli sitä ennen toiminut Valmetissa monissa tehtävissä, joista tunnetuimpia olivat hänen toimintansa koelentäjänä ja Fokkerien lisenssivalmistuksen suunnittelijana 1930-luvun lopulla. Hissitekniikkaa hän ei kovin syvästi tuntenut. Näin ollen hän keskittyi erityisesti toiminnan kaupalliseen johtamiseen ja antoi Esko Häkkisen hoitaa teknillisemmät hommat. Aaretti oli hyvä yleisjohtaja ja hänellä oli laajat verkostot, joista oli usein hyötyä.

KUN OLIN OLLUT muutaman kuukauden töissä, Aaretti pyysi minut kanssaan illalliselle. Söimme Teatteriravintolassa viiden ruokalajin illallisen, jossa nautimme jokaisen ruokalajin kanssa erikseen siihen sopivat juomat. Tuolloin edustaminen ravintoloissa oli paljon yleisempää kuin nykyään ja Aaretti halusi ilmeisesti varmistaa, että osaan tarvittaessa hoitaa illalliset etiketin mukaisesti. Samalla hän varmaan halusi tutustua minuun tarkemmin, koska varsinaisissa työasioissa jouduin hänen kanssaan vähemmän tekemisiin.

Aaretti ei yleensä käynyt tehtaassa ruokalassa. Joka päivä klo 11.15 ilmestyi tehtaassa auto konttorin ovelle ja vei Aarettiin lounaalle Suomalaiselle Klubille. Kello 13 maissa auto toi hänet sitten takaisin tehtaalle.

AARETTI PITI AINA omiensa puolta asiakkaiden valituksia vastaan, mutta vaati silti ongelmien syiden selvittämistä, ennen kuin valituksiin otettiin kantaa. Hän joutui myös taistelemaan hissiosaston olemassaolon puolesta, koska pääkonttorissa osastoa oltiin useampaan otteeseen lakkauttamassa. Lisäksi Pekka Herlin pommitti Olavi J Mattilaa kirjeillään, joissa hän halusi joko hissien valmistuksen lopettamista tai erilaisia rajoituksia toimintaan. Mattilan kunniaksi on sanottava, että

hän informoi Aarettiä Herlinin toimista ja antoi hänelle mahdollisuuden esittää oman käsityksensä asioista.

Sain havaita, että Aaretilta riitti tukea myös henkilökohtaisissa vaikeuksissa. Vuoden 1967 lopulla olin työmatkalla Helsingissä. Paluumatkalla lähdin varomattomasti ohittamaan rekkaa ylämäessä Sääksjärven kohdalla. Rekka oli pitempi kuin luulin ja vastaan tullut lempääläläisen konstaapelin auto väisti ojaan. Siitä seurasi haaste käräjille. Rohkaisin mielestäni ja menin kysymään Aaretilta neuvoa, miten minun olisi paras menetellä. Aaretti soitti heti tutulle tuomarille, jolta sain hyvät neuvot ja tarvittavat asiaperit melkein ilmaiseksi.

AARETTI OLI VANHAN ajan herrasmies, joka käyttäytyi aina kohteliaasti varsinkin naisseurassa. Miesporukoissa hän saattoi harrastaa perinteistä mieshuumoria. Usein kuultu tervehdys oli ”Hei sun heiluvilles”. Hänellä oli myös erilaisia arvoituksia. Mieleeni on jäänyt arvoitus: ”Mikä on kolinan huippu? No se, kuin kaksi luurankoa nai peltikatolla”. Valmetilla kerrottiin tarinaa insinööristä, joka oli kasvattanut kesällä parran. Kun hän meni loman jälkeen tapaamaan Aarettiä, tämä karjaisi ”Minun huoneeseeni ei tulla perse edellä” ja ajoi onnetoman ulos. Ehkäpä tästä syystä ei ainakaan hissiosastolla kellään ollut partaa. Joissakin illanistujaisissa hän kertoi varsin avoimesti kokemuksiaan Amsterdamin yöelämästä, kun hän oli nuorena poikamiehenä tutustumassa Fokkerien valmistukseen 1930-luvun lopulla. Kerran mainosmies Ossi Gren teki Aaretille lahjaksi mainoksen otsikolla ”Valmet Schlieren hissi sopii suunnitelmiin”. Kuvan hississä harrastettiin toimintaa, jota harrastetaan yleisemmin makuuhuoneessa. Kuva riippui pitkään Aarettiin huoneen seinällä.

AARETTI JÄI ELÄKKEELLE 1973. Vielä vuonna 1983 hissitehtaan lähetystö kävi hänen 75-vuotispäivillään. Kun Aaretti oli täyttänyt 90 vuotta, tarjosin hänelle ja parille muulle entiselle työtoverille lounaan Näsinneulassa. Järvinäkymän ja muutaman konjakkin myötävaikutuksella Aaretti innostui muistelemaan lentoaan Hämeensillan ali. Hänellä oli ollut käytettävissään Ilmailuinsinöörien kerhon lentokone Viri, joka oli saatu katsastetuksi

ja rekisteröidyksi toukokuun alussa 1937. Eräänä sunnuntaiamuna touko-kesäkuun vaihteessa hän päätti lähteä aikaisin aamulla Virillä Teiskoon katsomaan, miltä häntä kiinnostava kesämökkintontti näytti ilmasta käsin. Paluumatkalla Tammerkosken uoma näkyi hyvin ja hänen päähänsä iski ajatus, että onnistuisiko lento Hämeensillan ali. Keskikosken voimalaitos oli jo olemassa ja Alakosken voimalaitos oli juuri rakenteilla. Hän laskeutui keskikosken kohdalla mahdollisimman alas, mutta joutui silti tekemään padon jälkeen melko jyrkän pudotuksen, jotta pääsisi sillan ali. Sikäli kun hän ehti nähdä, Hämeensillalla ei tällöin liikkunut ihmisiä. Sillan jälkeen piti kaartaa jyrkästi vasempaan Takon tehtaaseen väistämiseksi.

Uuden vuoden päivänä 1938 Aaretti putosi Virillä kotitalonsa katolle Turussa. Siinä tapaturmassa häneltä katkesi toinen jalka. Se jäi pysyvästi lyhyemmäksi kuin toinen ja Aaretti ontui koko loppuikänsä. Tässä onnettomuudessa Viri tuhoutui niin, että vain pyrstö jäi jäljelle. Vaikka putoaminen johtuikin ilmeisesti teknisestä viasta, ei Aaretti mielellään muistellut tätä tapahtumaa. Muistan hänen kuitenkin joskus sanoneen, että kone putosi itse asiassa navetan tai muun ulkorakennuksen katolle ja meni ulkokatosta läpi, mikä vaimensi iskua, kun kone pysähtyi vintille. Tämän tapahtuman jälkeen Aaretti ei enää saanut virallisesti toimia Lentokonetehdasta koelentäjänä.

AARETTI EI KUITENKAAN lopettanut lentämistä tähän. Edellä mainitulla lounaalla hän kertoi olleensa sodan jälkeen mukana lentonäytöksessä Utissa. Hän oli päättänyt lyödä laudalta muut esiintyjät ja teki useita liikkeitä, jotka hän tiesi taitolennossa kielletyiksi. Laskeututtuaan hän huomasi erään everstin lähestyvän konetta nopein askelin. Aaretti ajatteli, että nyt taisi lentolupa mennä lopullisesti, mutta eversti puhkesikin vuolaisiin kiitoksiin ja sanoi, ettei hän ollut koskaan nähnyt mitään näin hienoa.

Aaretti kuoli Tampereella 20.10.2000 pari päivää ennen 92-vuotispäiväänsä. Loppuun asti hän oli aktiivisesti mukana Suomalaisen Klubin toiminnassa.

Ilkka Mäntyvaara

Timo Siukosaari osallistui 2018 jääkäriliikkeen 100-vuotisjuhlallisuuksiin Liepajan Trinitatis-kirkossa.

"Isänmaa, ihminen ja vapaus"

Maanantaisin kokoontuvien Ruutiukkojen keskipöydän keskipaikalla kasvat Mannerheimiin päin istuu rusehtavassa puvussaan tyylikäs, ryhdikäs, jämerä herrasmies. Usein hän käyttää esitelmän päätyttyä puheenvuoron. Puheenvuorot ovat kirkkaita, selkeitä, kuuluvia.

Niistä kumpuaa elämäkokemus ja näkemys, vapaan isänmaan rakkaus ja kritiikki monia tämän päivän väärinymmärryksiä kohtaan. Erityisen kriittinen hän on isänmaan historian virheellisiä käsityksiä kohtaan. Häntä kuunnellaan. Poikkeuksetta.

Hän on ekonomi **Timo Reino Kustaa Siukosaari**, 92, Tampereen Suomalaisen Klubin ja sen Ruutiukko-kerhon pitkäaikainen jäsen, Vapaussodan Perinneliiton kunniapuheenjohtaja. Käytännössä joka maanantai hän karauttaa autolla tai junalla Ruutiukkoihin kotoaan Orivedeltä.

TIMO SIUKOSAARI syntyi Turussa Heidekenin synnytlaitoksella 4.1.1931. Hänen isänsä oli diplomi-insinööri **Yrjö Reino Saarinen**, äitinsä Nurmeksen kirkkoherra **Rossanderin** tytär **Elli Linnea**, koulutettu sairaanhoitaja. Isä-Yrjö hankkiutui Keski-Pohjanmaan ja vielä myöhemmin Tampereen maanviljelyspiirin piiri-insinööriksi ja hoiti samalla omaa maatilaansa Oriveden keskustan liepeillä, samaa taloa, jossa Timo edelleen asuu. Talon sisustus huokuu historiaa.

Isä oli yhteiskunnallisesti aktiivi, Isänmaallisen Kansanliikkeen kansanedustaja 1936-1945. Hän osallistui ajan ponnistuksiin muun muassa Talonpoikaismarssiin, Lapuanliikkeeseen ja Akateemiseen Karjala-seuraan. Kolminkertainen Tasavallan Presidentin valitsijamies, paikallisvaltuutettu Kokkolassa sekä Orivedellä.

Timolla on yksi sisar **Riitta**. Omia lapsia neljä: Ekonomi **Ilkka Reino Sakari**, yo-merkonomi **Satu Sinikka** ja **Paula Anneli** sekä

kauppätieteiden maisteri **Jukka Reino**. Jukka oli ja on suurlähettiläs valtakunnan ykköslähetystöissä, ennen nykyistä Lontoon postia Buenos Airesissa ja Tokiossa sekä tasavallan presidentin kanslian kansliapäällikkönä.

TIMON KOULUTUS ja työura julistavat uskoa yksityiseen ja kansainväliseen liiketoimintaan: kauppakorkeakoulu, vienti-/markkinointipäällikkyksiä ja toimitusjohtajuksia Merihuollossa, Friitalan Nahkatehtaassa, Hagströmin Nahkatehtaassa, Sinatex'issa ja lopuksi Keski-Pohjanmaan Kauppakamariin.

Järjestötoiminnassa Timo pätevätyi Teiniliiton sihteerinä, Kauppakorkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen jäsenenä, Nuorkauppakamarin jäsenenä ja sen Keskusliiton varapuheenjohtajana. Rotary, Sotilaspoika ja Vapaussodan Perinneliitto ry:n perustajajäsen ja hallituksen jäsen 1993-2000, Vapaussodan Perinneliiton varapuheenjohtaja 2000-2001,

Kuva Timo Tuosmaa

”Puheenvuorot ovat kirkkaita, selkeitä, kuuluvia. Kaikista niistä kumpuaa elämän kokemus ja näkemys, vapaan isänmaan rakkaus ja kritiikki monia tämän päivän julkisuudessa liikkuvia maailman kummallisuuksia kohtaan.”

Kuva Siukosaaren kotialbumista

Porilainen perhe Siukosaari 1977 ennen Kokkolaan muuttoa. Vasemmalta Jukka, Paula, Timo, Kaija, Satu ja Ilkka.

puheenjohtaja 2002–2008 ja sittemmin samaisen liiton kunniapuheenjohtaja.

KIINNOSTUKSENSA MAALLE vapauden puolesta käytyjen sotien historiaan Timo on saanut veriperintönä isältään: Isä osallistui sotiimme 1918–1944. Kaksi enoa osallistui Vapaussotaan ja kaatui 1918, setä kaatui Talvisodassa Tolvajärvellä 1939.

Isä Yrjö oli muiden toimiensa ohessa Vapaussoturien Huoltosäätiön hallituksen jäsen vuosina 1964–1977. Samoihin hankkeisiin Kokkolaan muutettuaan päätyi myös poika. Hänet valittiin Vapaussodan ja Itsenäisyyden Keski-Pohjanmaan Perinneyhdistyksen puheenjohtajaksi 1992.

Ja sen myötä seuraavana vuonna kävi matka Tampereelle Keski-Pohjanmaan edustajana perustamaan Vapaussodan Perinneliittoa. Heti aluksi tuoreen liiton hallituksen jäseneksi ja myöhemmin puheenjohtajaksi vuosiksi 2002–2008. Hänen jälkeensä vetovastuun Perinneliitossa otti Suomalaisen Klubin edellinen varapuheenjohtaja **Kalervo Sipi**. Liiton kunniapuheenjohtajaksi Timo Siukosaari valittiin vuonna 2015. Timo jatkaa edelleen jääkäriperinteen vaalimista ja Pajarin Poikien Perinneyhdistyksen jäsenenä.

Timon iso missio vielä eläkepäivilläkin on sen historiallisen väärinymmärryksen oikaisu, että Suomi olisi käynyt vuonna 1918 sisällissotaa, joka päättyi 16.5.1918. Suomi kävi

vapaussotaa, kun maan laillinen hallitus antoi Mannerheimille tehtäväksi häätää maasta venäläiset miehitysjoukot sekä palauttaa maahan järjestys. Tammisunnuntaina 28.1.1918 hän käynnisti sotatoimet, jotka päättyivät 16.5.1918. Neuvosto-Venäjän ja Suomen välinen sota kuitenkin päättyi rauhansopimukseen vasta kahden suvereenin, kansainvälisesti tunnustetun maan välillä solmitussa Tarton rauhassa 14.10.1920. Samalla kukistettiin kapina ja torjuttiin vallankumous.

Ei ollut sisällissotaa.

Toinen historiallisen faktantarkistuksen paikka on Vapaussodan käsittäminen vain vuonna 1918 käydyksi sodaksi. Kaikki maamme käymät kolme sota – Vapaussota, Talvisota ja Jatkosota – olivat asiallisesti vapaussotia, joissa Neuvosto-Venäjä pyrki valloittamaan Isänmaamme siinä kuitenkaan onnistumatta. Saman asian toteaa Timon korkealle arvostama Sotamarsalkka Mannerheim päiväkäskyssään 1.12.1939: ”Tämä (Talvisota) ei ole muuta kuin Vapaussotamme jatko ja sen loppunäytös”.

Loppunäytös tosin tapahtui vasta Tali-Ihantalassa 1944 ja Lapissa 1945.

RUUTIUUKKOIHIN JA KLUBIIN Timo liittyi 2008. Edesmennyt ruutiveli **Matti Ponsi** oli kummina, kun herrat palaילוivat junalla Helsingistä AKS:n Perinneyhdistyksen kokouksesta. Niin silloin kuin nytkin Ruutiukoissa Timo viehättää ja vetää ”hyvä porukka”, siis se, joka aina istuu keskipöydässä vakiopaikoilla. Ja kokoontuu Ruutilounaan jälkeen tunniksi kabinettiin ventileeraamaan keskenään päivän juttuja.

Eikä ole tarvinnut katua!

Valkoisen Ruusun ilta pitkästä aikaa

Puheenjohtaja Pasi-Heikki Rannisto avasi kauan odotetun Valkoisen Ruusun illan. Pöydät oli katettu kauniisti.

Tampereen Suomalainen Klubi pääsi pitkän tauon jälkeen juhli-
maan jäsenistössään 80 vuoden
arvokkaan iän saavuttaneita. Pe-
rinteinen Valkoisen Ruusun ilta
keräsin poikkeuksellisen suuren yleisön.

Kolmen ruokalajin illallisen ympärille rakennettu tilaisuus jatkui pitkälle iltaan, kun kukin vuorollaan kertoi omakohtaisia muistoja klubihistoriastaan sekä omasta elämäntaipaleestaan. Illan musiikista vastasivat Tampereen tuomiokirkon ylimmän asteen kanttori ja tunnettu laulaja **Tuomas Laatu** sekä hänen poikansa **Johannes**.

He esittivät muiden muassa **Taneli Kuisiston Uuno Kailaan** tekstiin säveltämän virren Siunaa ja varjele meitä, Olet maamme armahin Suomenmaa, Sibeliuksen Finlandia hymnin sekä Veteraanin iltahuudon.

Illan lukuisat muistelukset avasi yliarki-
tehti **Pertti Neva**, joka oli itse 1961 mukana rakentamassa nykyistä klubirakennusta. Hän siirtyi puolustusvoimiin 1962-63 ja päätti pitkän uransa rakentajapataljoonassa aikanaan nimenomaan Marskin salissa Tampereen Suomalaisella klubilla.

Puheenvuoroista voisi mainita vaikkapa

Pitkälle venyneen illan tunnelma oli mainio.

kunnallisneuvos **Irja Tulosen**, joka aikoinaan valittiin ensimmäisenä naisena Tampereen kaupunginhallituksen johtoon. **Kirno Bergius** ja veljensä **Pekka**, joka aikoinaan ylitti legendaarisen kahden machin rajan suihkukoneella, päätyivät molemmat autoalan johtotehtäviin, toinen Veholle, toinen Volkswagenille.

Omassa puheenvuorossaan **Timo Karake** pääsi sanomaan olleensa aikoinaan Volkkarin hallituksen puheenjohtaja. Kymmenen ensimmäistä Citymarketia Suomeen pykännyt Karake päätyi lopulta Keskon varapääjohtajaksi ja kauppaneuvokseksi.

Juhani Manninen voitti pituushypyn Suomen mestaruuden vain 19-vuotiaana 1960 ja edusti Suomea Rooman olympialaisissa samana vuonna. Pöytäkeskustelussa hän muisteli lämmöllä legendaarista **Igor Ter-Ovanesjania**, joka saavutti Roomassa pronssia uudella Euroopan ennätyksellä 804. Neuvostoliittoa edustanut armenialainen on syntynyt Kiovassa, Ukrainassa. Kaukajärven ja Kämenniemen koulujen rehtorina työskennellä Mannisella on Rooman muistona yhteinen valokuva Ter-Ovanesjanin kanssa.

Tuomas Laatu sekä hänen poikansa Johannes viihdyttivät yleisöään isänmaallisella musiikilla.

Yliarkkitehti Pertti Neva.

Timo Karake (oik.) myhäili Juhani Mannisen muisteluksille.

Mikko Turunen
Esimies

Katoaako suomen kieli?

Tämänkertaisen pohdinnan taustalla on toisaalta klubimme arvoihin kuuluva suomen kielen vaaliminen, toisaalta taas kevään mediakeskustelu suomenkielisten kuolleisuudesta, matalasta syntyvyydestä ja kouluissa ilmenevästä muunkielisten osuuden huomattavastakin edustuksesta.

Kielet voivat sammua ja kuolla sukupuuttoon – näin on käynyt monille sukukielillemme, viimeksi lyydille ja vatjalle tällä vuosituhannella. Kielikuolema voi olla seuraus luonnonkatastrofista tai kansanmurhasta, mutta tavallisemmin kielet katoavat siten, että äidinkieliä puhujia ei enää ole. Näin käy, kun kyseessä on vähemmistökieli jonkin suuren valtakielen alueella. Nopeimmillaan sukupuutto tapahtuu kolmen sukupolven aikana, jossa isovanhempien sukupolvi vielä käyttää äidinkieltään mutta lastenlasten sukupolvi on omaksunut äidinkielekseen valtakielen – näin on käymässä parhaillaan karjalan kielelle. Olennaista on siis äidinkielisten puhujien määrä ja valta/vähemmistökielen asema.

Yleensä katsotaan, että kieli on turvassa, kun sillä on yli miljoona puhujaa samalla alueella ja se on valtion virallinen kieli. Lisäksi on oltava kirjakielinen järjestelmä, ja kieltä käytetään päivittäin mediassa, kulttuurissa ja arkitilanteissa. Kielellä saa kaikki tarvitsemansa palvelut, ja sitä kehitetään muuttuvan maailman tarpeisiin (uutta sanastoa ym.). Näyttäisi siis, että suomen kielellä on erinomaiset edellytykset säilyä, etenkin kun vuonna 2022 väestöstämme 86 prosenttia oli suomen natiivipuhujia.

KUITENKIN TILASTOKESKUKSEN, Kuntaliiton ja Väestöliiton tuottamat tietopakettit osoittavat kaikki merkittävää väestörakenteen muutosta. Suurten ikäluokkien vuosina syntyi 100 000 uutta suomalaista (nykyään noin 44 000), ja he ovat seuraavan 15 vuoden aikana poistumassa. Nyt vain kolmisenkymmentä kuntaa on sellaisia, joissa ihmisiä syntyy enemmän kuin kuolee, ja kymmenessä suurimmassa kaupungissa kuten koko maassakin väestönkasvu on yksinomaan vieraskielisten varassa – samaan aikaan suomenkielisiä kuolee merkittävästi enemmän kuin syntyy. Kevään koulukeskusteluissa on nostettu esiin, että nuorimmissa ikäluokissa suomenkielisten suhteellinen osuus pienenee.

Nykyisten tilastotendenssien valossa on todennäköistä, että lähivuosikymmeninä suomenkielisten ja vieraskielisten osuudet lähentyvät lisää tai jopa vaihtavat asemaa. Jos oletamme tilanteen, jossa suomi on vähemmistökieli eikä muunkielinen väestö koe tarpeelliseksi omaksua suomea, on kielen hiipumisen periaatteessa mahdollista. Äidinkieli ei ole vain kommunikaation väline, vaan myös tapa ajatella ja jäsentää maailmaa sekä muodostaa kulttuureita. Heijasteita voi olla äidinkielen ulkopuolelle: jos kieli- ja kulttuurieron takia suomi tuntuu vieraalta, miksi suomalainen kulttuuri olisi merkityksellistä tai sitä haluttaisiin vaalia. Laajemmin voi kysyä, olisiko esimerkiksi maanpuolustustahto tai tavoiteltavat yhteiskunnalliset muutokset erilaisia kuin nyt.

TÄLLAISET ASIAT politisoituvat ja sen myötä kärjistyvät tai pelkistyvät esimerkiksi vain työvoimakysymyksiksi. Toisaalla huolehditaan suomalaisuuden säilymisestä, toisaalla iloitaan itseisarvoisesta monikulttuurisuudesta. Kunnat maksavat ”synnytysrahaa” saadakseen lapsiperheitä asukkaikseen ja ylimääräisiä lapsilisiä jaetaan valtiotasolla. Kielen näkökulmasta tarvitsemme luontaisen väestönkasvun Suomi-vauvoja, jotka omaksuvat suomen äidinkielekseen. Sen varmistaminen onkin vaikeaa, eivätkä siinä auta poliitikkojen vetoomukset ”synnytystalkoista” (A. Rinne) tai massasiirtolaisuus kehitysmaista. Suomalaisten lapsihaaveet ovat kyllä kestäväällä pohjalla, mutta silti toteutuneet hedelmällisyysluvut laskevat. Kielen virallinen status tai lapsiperheitä tukeva politiikka ei auta, jos äidinkielisten puhujien määrä vähenee jatkuvasti. Omissa lapsissamme on siis äidinkielimme säilyminen ja tulevaisuus.

Huoletonta suomalaista asumista ja omistamista

Suomalainen asunto-osakeyhtiö on ainutlaatuinen asumisen ja omistamisen malli.

Me Isännöinti Ilkka Saarinen Oy:ssä olemme suomalaisen asumisen paikallisia, tamperelaisia asiantuntijoita. Huolehdimme tarkasti kiinteistöihin sijoittamastasi varallisuudesta.

Asumis- ja käyttömukavuus paranevat, kulut pysyvät kurissa ja omaisuutesi on hyvissä käsissä, kun kokenut ja ammattitaitoinen porukkamme ottaa asiat hoitoonsa. Arvomaailmamme kulmakiviä ovat asukkaiden hyvinvointi, ajan tasalla olevat ammattitaito ja työvälineet sekä osaava, työssään viihtyvä henkilöstö.

Reilu ■ Ripeä ■ Pätevä

Ilkka ISÄNNÖINTI
Saarinen Oy

Insinöörinkatu 40 ■ 33720 Tampere ■ Puhelin (03) 3390 0100
asiakaspalvelu@iisoy.fi www.iisoy.fi

Hämeen Kaivin Oy

HYÖTYAJONEUVOT

- Kuorma-autot - Pakettiautot
- Maanrakennuskoneet
- Alan tarvikkeet

VARASTOSSA OLEVAT AUTOT JA KONEET:

www.lielahdenautokeskus.fi

MAAHANTUONTI, MYYNTI, VAIHTO JA HUOLTO

LUOTETTAVAA PALVELUA PITKÄAIKAISELLA KOKEMUKSELLA

LIELAHDEN AUTOKESKUS Oy

Turvesuonkatu 16 • 33400 TAMPERE

Puh 03-3465566 • 0400832856 • Fax : 03-3465245 • e-mail: mikko@lielahdenautokeskus.fi

BONSDORFFIN TONTISTA TEATTERITALOKSI

Tampereen Keskustori oli 1900-luvun vaihteen jälkeen saanut lähes nykyisen ilmeensä. Keskustori – tuolloiselta nimeltään Kauppatori – oli jo silloin kaupungin keskeisin tapahtumanäyttämö.

Sen länsilaidalle oli noussut komea raatihuone mutta vastapäisellä Tammerkosken puoleisella sivulla Vanhan Kirkon ja Hämeenkadun välinen tontti odotti vielä rakentajaansa.

Erinäisten vaiheiden jälkeen kyseiselle piirilääkäri Bonsdorffin tontille nousi Tampereen Teatterin talo, jota jo valmistuessaan pidettiin suurenmoisena. Satavuotiasta teatteritaloa juhlintiin **Mikko Viherjuuren** ohjaamalla Hamlet-näytelmällä. Kuluvana vuonna teatteritalolle tuli ikää 110 vuotta.

Kaupunkiin tarvittavasta teatterista ja ”teatterihuoneesta” löytyi merkintöjä sekä Tampereen Suomalaisen Klubin että Tampereen Kauppaseuran pöytäkirjoista 1890-luvulla. Tampereen Teatteri syntyi samojen tahojen toimesta 1904.

Perustetun Tampereen Teatterin ja Suomalaisen Klubin arvopohjainen yhteys kävi hyvin ilmi jo Teatterin monikymmenvuotisesta yhtiöjärjestyksestä, jonka mukaan ”yhtiön toimialana on suomenkielisen teatterin ylläpitäminen.” Seuraavaksi tuli eteen oman teatterirakennuksen pystyttäminen. Sekalainen joukko teatteritaiteen ystäviä oli jo 1899 istunut kaupungin edustavimmassa juhlatilassa Seurahuoneella teatteritalon rakennushanke mielessään. Samainen kansalaiskokous perusti väliaikaisen teatteritalokomitean, jonka tehtäväksi annettiin teatteritalo-osakeyhtiön perustaminen.

TEATTERITALOKOMITEA ETSI sopivaa paikkaa ja päätyi lopulta aivan keskelle kaupunkia

Kauppatorin itälaidalle Tammerkosken partaalle niin sanotulle Bonsdorffin tontille. Kaupunginhallitus suostui luovuttamaan maa-alueen täydellä omistusoikeudella perustettavalle teatteritalo-osakeyhtiölle 1903. Osakkeiden koemerkintä eteni rinta rinnan Tampereen Teatterin synnyttämisen kanssa. Tampereen Teatteritalo-Osakeyhtiön perustava kokous voitiin pitää 1904 ja heti perään Keisarillinen Senaatti hyväksyi osakeyhtiön säännöt.

Näin teatteritalohanke näyttikin etenevän ripeästi kohti tavoitettaan. Mutta sitten tuli byrokratian mutkia matkaan. Kaupungin rahatoimikamarin oli paalutettava anomuksessa teatteritaloa varten määritelty osa Bonsdorffin tontista ja haettava vahvistus kaupungin asemakaavaan. Tällöin muutamat huolestuneet seurakuntalaiset heräsivät ja vastustivat synnillisen Thalian temppelein pystyttämistä sopimattoman lähelle Vanhaa Kirkkoa.

Seurasi pitkä valitusten käsittely ja jopa ylimääräinen kirkolliskokouskin. Kirkkokokouksen enemmistö puolsi teatteritalon rakentamista ehdolla, ettei rakennus saa olla 20 metriä lähempänä kirkkorakennusta. Ehto sisällytettiin senaatin antamaan vahvistukseen 1907 ja niin kaupunki saattoi luovuttaa 3.726 neliömetrin suuruisen alan teatterirakennukselle. Tämän jälkeen Tampereen Teatteritalo-Osakeyhtiö perustettiin virallisesti 1908.

JO TEATTERITALON perustamisvaiheessa oli valmiina kolmen nimekkään arkkitehdin yhteistyönä laatima teatteritalon luonnos. Ilmeisesti **Vivi Lönnin, Birger Federleyn** ja **Toivo Paatolan** työ ei osakeyhtiön päättäjiä kiinnostanut, koska 1910 julistettiin avoin arkkitehtikilpailu talon suunnittelusta.

Kilpailuun tuli peräti 18 ehdotusta, joista voittajaksi valittiin **Kauno S. Kallion** ja **Oiva Kallion** laatima suunnitelma. Doorilaiset pylväät ja päätykolmio tulivat mukaan suunnittelun aikana. Temppelepäätyinen Kauppatorin puoli kurkotti jo 1920-luvun klassismiin. Tammerkosken puoli kaarevine linjoinen sekä näyttämötorni olivat tukevasti jugendissa. Talo valmistui jugendin ja klassismin murrosvaiheessa. Arkkitehtonisen Janus kasvo-osuuden on arveltu sopivan hyvin teatterirakennukseen.

Tavan mukaan kustannusarvio oli noussut. Osakeyhtiöllä itsellään oli peruspääoma ja loppu saatiin luottona Suomen Kiinteistöpankista. Uusklassisen rakennuksen sijainti Tammerkosken kupeessa antoi sille linna-
maisena sävyn. Katsomoissa oli noin 600 istumapaikkaa, joista permannolla 224, takapermannolla 172 ja parvella 203. Lisänä vielä 14 aitiopaikkaa.

Myöhempinä vuosikymmeninä teatteritaloon ovat monipuolistaneet ja laadukkaan kynänjälkensä jättäneet muun muassa **Birger**

Bonsdorffin tontti Tammerkosken rannalla vuonna 1902.

Federley 1931 ja **Harry W. Schreck** 1945. Schreck toimi teatteritalon muutostöiden suunnittelijana 1975 asti. Teatteri peruskorjattiin ja sitä laajennettiin Vanhan Kirjastotalon puolelle arkkitehti **Lasse Kosusen** suunnitelmien mukaan 1980-luvulla. 1980-luvun saneerauksen ajan teatteri toimi Tullikamarilla. ”Vanhassa teatterissa on aina fiilistä,” sanoo Lasse Kosunen vieläkin.

Teatteritalon uusimman peruskorjauksen on määrä alkaa 2024. Julkistettujen tietojen mukaan kustannusarvio on reilusti yli 20 miljoonaa euroa. Teatterin organisaatiossa uudistamishanketta yhdessä Teatteritalosäätiön kanssa koordinoi ja johtaa Tampereen Teatterin hallituksen puheenjohtaja, kauppatieteiden tohtori **Päivi Myllykangas**.

Remontin ja laajennusosan suunnittelusta vastaa arkkitehti **Olli-Matti Heimonen** Arkkitehtitoimisto Forssi Oy:stä. Lasse Kosusen sanoin: ”Tampereen Teatteri on kuin maamerkki. Se muodostaa tyyllisesti tasapainoisen kokonaisuuden Bassin kirkon, Kirkkopuiston ja Paatelan kirjaston kanssa. Se on myös vastapari Raatihuoneelle. Tamperealaisille Teatteritalo on kaupunkilaisten elämänmuodon osa ja tärkeä tuttu kiintopiste katukuvassa.”

TALON OMISTAJAKSI TULI 1946 Tampereen Teatteritalo-Säätiö, kun Tampereen Teatteritalo-Osakeyhtiö luovutti sille omaisuutensa.

Sääntöjen mukaan talosäätiö ylläpitää omistamaansa teatteritaloa vuokraamalla sen tiloja ja huolehtimalla sen kunnossapidosta.

Teatteritalon valmistumisen ajankohtana siloisen Teatteritalo-Osakeyhtiön johtokunnan puheenjohtajana toimi lääketieteen tohtori **Oskar Nyman**. Tampereen Teatterin tuolloinen puheenjohtaja, isännöitsijä **K.A. Tuomola** sekä alkuperäinen sihteeri lehtori **Jukka Sadenius** kuuluivat myös teatteritalon johtokuntaan, joten kiinteä yhteys näiden kahden yhtiön välillä toimi alusta lähtien.

Talosäätiön ja teatterin vuokrasuhde on hyvinä aikoina ollut melkein vain muodollinen. Lisäksi säätiö on tukenut teatterin ja näyttelijöiden taiteellisia pyrkimyksiä eri tavoin. Vaikeina aikoina kuten viimeksi 2020-luvun alkuvuosina teatteri ja talosäätiö ovat pystyneet sopimaan muun muassa vuokranmaksut hyvin joustavasti.

Teatteritalosäätiön asioita hoitaa kuusijäseninen hallitus. Säätiön isännöitsijänä on pitkään toiminut varatuomari, laamanni **Petteri Palomäki**. Palomäki istuu talosäätiön hallituksessa jo kolmannessa sukupolvessa. Alkuvuodesta 2023 talosäätiön hallituksen puheenjohtajaksi valittiin toimitusjohtaja, DI **Tommi Alanen**.

TEATTERIA 1960-80- luvuilla johtaneen **Rauli Lehtosen** valtakausi Tampereen Teatterin ruorissa kesti neljännesvuosisadan. Hänen

ohjaamansa *West Side Story* oli menestysnäytelmä, jota myös silloinen tasavallan presidentti kävi katsomassa. New Yorkin nuorten rytmit veivät **Urho Kekkonen**in mukanaan ja näytelmän jatkoillakin hän viihtyi peräti erinomaisesti.

Niinpä Lehtonen sai 16 kutsua peräkkäin itsenäisyyspäivän juhliin presidentinlinnaan. Lehtosella oli kunnia isännöidä myös presidenttipari **Tellervo** ja **Mauno Koivisto**in. Presidenttipari kävi seuraamassa toista Tampereen Teatterin jättimenestyskomediaa eli *Sugar*-nimellä esitettyä *Piukkoja Paikkoja*.

Sugarissa ammuttiin konepistoolilla paukupatruunoita, mutta se ei Jatkosodan veteraaneja hätkäyttänyt. Päinvastoin pääosan esittäjät saivat Koivistolta kutsut linnan juhliin. Kuluneen alkuvuoden 2023 aikana ex-presidentti **Tarja Halonen**in vaikutti Tampere-vierailullaan *Anastasia*-musikaalista.

”Onnistuneen teatterin todisteeksi riittää se, kun yleisö hurraa katsomoissa. Millään muulla ei ole silloin väliä”. Näin kiteytti johtopäätöksensä 2010-luvun teatteria menestyksekkäästi johtanut **Reino Bragge**.

VALTIONPÄÄMIEHIÄ ON TULLUT ja mennyt, mutta teatterin ikioma kummitus on asettunut taloksi. Vain viisi vuotta valmistumisestaan teatteritalo joutui sotimisen jalkoihin. Talossa olikin pitkään nähtävissä kevään 1918 ampumajalkia. Tampereen Teatterin talo oli

kiivaiden taistelujen yksi kohde, jonne siirrettiin myös haavoittuneita.

Ja ainakin yhden sotilaan henki on teatteritaloon jäänyt. Aivan ilmeisesti hän on myös taloon tykästynyt koskapa lukemattomia kokemuksia ja tarinoita tästä alivuokralaisesta on jälkipolville jäänyt kerrottavaksi.

Itse asiassa hyvin monet teatteritalossa työskennelleet ovat talon kummituksen nähneet tai läsnäolon tunteneet. Joku on hänet tunnistanut harjastuksesta tai harmaasta asusta mutta useimmiten kyse on ollut vain tuntemuksesta. Näyttelijöistä muun muassa **Anja Räsänen** ja **Liisa Roine**, puvustonhoitaja **Enni Rekola** ja tuotantosihteeri **Sirpa Hölttä** ovat kukin omia tilanteitaan työtovereilleen kertoneet.

Ovet ovat aukeilleet ja sulkeutuneet salaperäisesti itsestään. Teatterirakennuksen puupohjainen ”huokausten silta” on hyvin usein mainittu tässä yhteydessä. Näkymättömän aaveen askeleet on juuri tältä sillalta hyvin usein tunnustettu. Kerrotaan, että erityisesti puvuston naisväki on aristellut talon ylimääräisen asukin ääniä.

Jossain näytelmässä näyttelijä **Seppo Mäellä** oli sotilaan asu yllänsä. Näytelmän väliajalla hän kävi pistäytymässä hämärässä illassa teatteritalon nurkalla. Ja kohta joku näytöksen katsojista tuli kertomaan nähneensä teatterin kummituksen ilmielävänä.

TEATTERIRAKENNUS VIHITTIIN juhlallisesti tarkoitukseensa 14. marraskuuta 1913. Vihkiäisjuhlassa Porin soitannollinen seura soitti **Jean Sibeliuksen** Finlandian ja Tampereen Teatteritalo-Osaakeyhtiön johtokunnan puheenjohtaja tohtori **Oskar Nyman** lausui avauslaulun.

Tampereen Teatterin silloinen puheenjohtaja tohtori **Jalmari Hahl** piti juhlapuheen taiteelle, sen merkitykselle ja tulevaisuudelle tässä maassa ja tässä kaupungissa. Ohjelman päätteeksi laulettiin yhteisesti Maamme-laulu. Tilaisuutta kuvattiin juhlalliseksi ja kaupungin kerma oli pukeutunut parhaimpiinsa.

Vihkiäisnäytelmänä nähtiin **Arvid Järnefeltiltä** varta vasten tilattu nelinäytöksinen tragedia *Manonin rakastajat*, jonka päätapahtumat sijoittuivat Ranskan suureen vallankumoukseen. Se oli hienostuneen teatterinjohtaja **Jalmari Hahlin** rohkea valinta. Radikaalin kirjailijan vallankumouksen ihanteita kuvaava näytelmä Tampereen teatteritalon vihkiäisissä.

Talon sataa vuotta 2013 juhliittiin yhtä tyylillä kuin avajaisiakin. Juhlatilaisuudessa isäntinä Tampereen Teatterin toimitusjohtaja **Reino Bragge** ja Tampereen teatteritalosäätiön toimitusjohtaja **Petteri Palomäki**. Teatteritalon 100-vuotisnäytelmäksi Bragge oli valinnut **William Shakespearen** draamaklassikon *Hamlet*, jota syystä on pidetty

Presidenttipari Tellervo ja Mauno Koivisto teatterinjohtaja Rauli Lehtosen ja teatterin hallituksen puheenjohtajan Sakari Haukan seurassa.

Teatterin ja Teatteritalosäätiön johtoa 100-vuotisjuhlien yhteydessä. Vasemmalta teatterinjohtaja **Reino Bragge**, teatterin hallituksen puheenjohtaja **Orvo Laine**, teatteritalosäätiön hallituksen puheenjohtaja **Juha Kairtamo** sekä teatteritalosäätiön isännöitsijä-toimitusjohtaja **Petteri Palomäki**.

yhtenä maailman parhaista näytelmistä. Näytöstä edelsi kuohuviinitarjoilu ja tervetulotovitukset teatterin yläsalissa.

Lopuksi kuultiin päänäyttämöllä filosofian tohtori **Panu Rajalan** vaikuttava juhlapuhe: ”Miten paljon tämä näyttämö onkaan aikojen saatossa heijastanut kuohuvaa, elämäntäyteistä, mieltä mullistava draamaa. Täällä on **Aleksis Kiven Kullervo** kironnut kohtaloaan, täällä on nähty yhtä hyvin **Nikolai Gogolin** kuin **Maria Jotunin** naimapuuhiä, **Teuvo Pakkalan** tukkilaiset ovat raikuen laulaneet honkien huminasta, kuningas **Lear** on soimannut tyttäriään, **Romeo** ja **Julia** rakastaneet traagisin seurauksin. Täällä on hymyilty **Mika Waltarin** älykkäille komedioille ja vakavoiduttu **Henrik Ibsenin** tuimaan puhutteluun, jälleen naurettu **Sugarin** piukoille soittoniekoille tai farssin sankareille, jotka eivät halunneet pukeutua päivälliselle. Viimeksi *Veriveljien* kohtalot solmiutuivat ja erkautuivat kuin antiikin tragediassa ikään.”

Lähteet:

Haastattelut: Reino Bragge, Orvo Laine, Päivi Myllykangas, Seppo Mäki, Petteri Palomäki, Liisa Roine, Tuija Vuolle, Panu Rajalan juhlapuhe 23.2.2013
Mukula Jorma: Tampereen arkkitehtuuria, Tampere-Seura 1999
Levas Naemi: Tampereen Teatteri 1904-44, Tampereen kirjapaino Osaakeyhtiö 1946
Raevuori Yrjö: Tampereen kauppareitti ja sen miehiä, 2. painos, Karisto 1946
Rajala Panu: Tunteen tuulet – taiteen palot, Tampereen Teatteri 1904-2004. Karisto 2004
Rannisto Pasi-Heikki: Suomalaisuuden virrassa – Tampereen Suomalainen Klubi 120 vuotta, Tammerprint 2011
Wacklin Matti: Teatterin kivijalka, Tampereen Teatteritalo-Säätiö 1947-2022, Kirjapaino Hermes Oy 2022

”Siellä soittaa Juha Torvinen”

Viikko sitten 64 vuotta täyttänyt **Juha Torvinen** kertoo mieluiten käyttävänsä itseltään titteliä muusikko, vaikka muitakin vaihtoehtoja löytyy. Wikipedia puhuttelee häntä Eppu Normaali-yhtyeen kitaristiksi.

Joka tapauksessa musiikkialan ”sekatyömies”, muusikko, sanoittaja, säveltäjä ja tapahtumayrityksen johtaja vieraili Tampereen Suomalaisella Klubilla rehtori **Ilpo Rantasen** haastateltavana.

Ilpo Rantanen on historioitsija, joka on kirjoittanut teoksen *Vuonna -85 - Manserockin lyhyt oppimäärä* (Kustannusosakeyhtiö Silta-la, 2012). Hän rakensi Torvisen haastattelun pääosin viime kesänä ilmestyneen teoksen *Vasenkätisen päiväkirja – Merkintöjä rokkielämästä (Docendo)* ympärille.

Juha Torvinen oli vuonna 1976 perustamassa Eppu Normaalia, josta kasvoi suomirockin instituutio, suoranainen mammutti, joka on yli 40 vuoden aikana julkaissut 15 studioalbumia. Yhtyeen levyjä on myyty yhteensä yli 1,5 miljoonaa kappaletta.

Tuo mainittu tapahtumayritys on tietysti yli 20 vuotta toiminut Akun tehdas, jonka puikoissa istuu tiiviisti yhtyeen rumpali **Aku Syrjä**, joka ”tekee oikeasti töitä.” Torviselle työnjako sopii mainiosti, koska hän kertoo stressinsietokykynsä olevan niin heikko. Yrityksestä on yhtyeen lailla kasvanut erittäin merkittävä tekijä alallaan.

ROVANIEMELÄISSYNTYINEN, nykyisin Ylöjärvellä asuva muusikko valittiin 2021 vuoden vasenkätiseksi ja tuosta teemasta on saanut nimensä myös hänen päiväkirjansa. 1980-luvulla hän soitti usein vasenkätiseksi käännettyä Fenderin Stratocasteria ja Gibson SG:tä. Nykyisin hän käyttää useimmiten Fender Telecaster-sekä Ruokangas-kitaroita.

Kirjoittamisen teknisen taidon eli kymensormijärjestelmän Torvinen oppi opiskeltuaan Ikaalisten kauppaoppilaitoksessa vuoden. Siihen aikaan musiikki ei tuntunut satavarmalta toimeentulon lähteeltä. Harjoituksesta tulevaan kävivät myös paikalliseen ilmaisjakelulehteen (Tampereen Viikkosanommat) kirjoitetut kolumnit.

Isompi sysäys oli Eppujen hovikuvaajana yli 20 vuotta toimineen, palkitun valokuvaaja **Harri Hinkan** kanssa yhteistyössä tehty kirja,

Juha Torvinen ja Ilpo Rantasen keskustelivat edellisen kirjasta ja urasta Suomalaisella Klubilla helmikuussa.

joka yhdisti Hinkan kuvat ja Torvisen tarinat rock-bändin arjesta ja juhlasta kansien väliin: *Aika normaalia – Tarinoita Eppu Normaalista* (Docendo 2019). Tekstien tekemistä siihen ehdotettiin Torviselle, koska kustantaja ei uskonut pelkkään valokuvakirjaan.

Näin oli syntynyt yhteys myös kustantajaan. Päiväkirjamerkintöjä kertyi huhtikuulta joulukuulle, jolloin pidettiin nykyisen Nokia Areenan avajaiset (2021). Kustantaja vahvisti Torvisen tekstin olevan julkaisukelpoista lähes sellaisenaan. Kirjassa on myös hänen ottamiaan valokuvia yhtyeen keikoilta. Torvinen tähdentää päässeensä kuvaamaan paikkoihin, mihin ”ihan kaikilla ei ole pääsyä.”

”Sekä kirjoittamisessa että kuvaamisessa mulla on ajatus, että sitä pitää tehdä itselle,” Torvinen korostaa, ”en mieli kohderyhmää, vaan teen henkilökohtaisesti, itselle.”

Teksti lähti syntymään pohjalta, miltä juuri sillä hetkellä tuntuu – ikään kuin livenä – ja se synnytti assosiaatioita menneeseen. Torvinen päätti kirjoittaa ne itselleen muistiin. Itse tekstistä korjattiin vain kirjoitusvirheet.

”1980-LUVULLA juotiin paljon viinaa, nykyään ei juoda,” Torvinen hymähtää. Myös musiikkialan tekninen kehitys – erityisesti esitystekniikan kehitys – on hänen mukaansa

ollut valtavaa. Parhaiten sen huomaa siitä, että nykyisin rock-konserttiin voi hänen mukaansa mennä nauttimaan esityksestä, ei pelkän tunnelman takia.

Eppu Normaali on ollut alusta lähtien ”olemassa toistaiseksi” ja alun alkaenkin bändi hankki omia laitteita, valosysteemit sekä äänentoiston. Kun yhtye piti pidempiä taukoja, Popeda ja Yö vuokrasivat sen kalustoa.

”Siitä alkoi Akun tehdas,” Torvinen summaa. Siitä on vuosien mittaan kehkeytynyt luontevasti yritys, jonka palkkalistoilla on nykyisin 53 kuukausipalkkaista työntekijää. Loppupäässä kävi tosin niin hassusti, ettei Eput itse mahtunut Akun tehtaalle ja joutui lainaamaan treenikämpää Popedalta.

Torvinen on hyvin rehellinen ja myöntää, että huonoja keikkoja tulee aina väliin; jotain jää puuttumaan. ”Joku ei vain loksahda kohdalleen siinä soittossa.” Bändi itse on tosin kriittisempi kuin yleisönsä. Hyvä keikka palkitsee: ”Siitä tulee mielettömän hyvä olo, kun on ollut hyvä ilta.”

”Me soitetaan luomusti sekä hyvässä että pahassa. Biisit ovat joka ilta vähän erilaiset.”

ALOITTAESSAAN Eppu Normaali soitti energistä punk-rockia. Torvinen tunnustaa, etteivät he olleet kovin hyviä soittajia nuorina. Punk ja sen esikuvat antoivat kuitenkin lupauksen, että näin voi tehdä.

”Se oli hyvin tärkeä juttu, se vapautti meidät tekemään.”

Punk-yhtyeiden lisäksi he kuuntelivat Torvisen mukaan hyvin tarkkaan Suomen Talvisota 1939-40-yhtyettä (1969-70 toiminut underground-bändi). Ajan myötä Eput kehittyivät soittajina ja Pantse (**Mikko Syrjä**) säveltäjänä. Tuotannosta tuli hissukseen mainstreamia, valtavirtaa ja lopulta stadionluokan musiikkia. Takavuosien puheet Suomen Dire Straitsista Torvinen kuittaa höpöpuheina.

”Elämä on nykyään onneksi suhtkoht’ tasapainoista, että omakin jälkikasvu voi lukea,” Torvinen viittaa kirjaansa.

Kiertue-elämästä puhuttaessa Torvinen sanoo, että bussissa istuminen on raskasta ja kohtuullisen ankeaa. Soittaminen taas ei.

”Se on koko elämän säilynyt nuoruuden haave, että kun saisi soittaa bändissä.”

Kirjanmerkkikerho 22.2. 2023

Tampereen Suomalaisen Klubin puheenjohtaja Pasi-Heikki Rannisto (selin) tarjosi lounaan Unkarin Suomen suurlähettiläs Klára Breuerille (vas. kesk.) sekä Tampereen pormestari Anna-Kaisa Ikoselle (kesk.oik.).

Unkarin suurlähettilään vierailu

U nkarin Suomen suurlähettiläs **Klára Breuer** (s. 1962) vieraili puolisoineen Tampereen Suomalaisella Klubilla helmikuun alussa.

Hän nautti päivällä seurueineen puheenjohtaja **Pasi-Heikki Ranniston** tarjoaman lounaan, jonka yhteydessä hän keskusteli pormestari **Anna-Kaisa Iksen** kanssa

Myöhemmin suurlähettiläs palasi klubille avaamaan Budapestin Taideakatemiassa opiskelleiden näyttelyn, jonka on organisoinut Unkarissa vuosia vaikuttanut tampere-laissyntyinen galleristi **Ari Kupsus**.

Tammikuusta 2022 lähtien virassaan ollut Breuer on työskennellyt Unkarin suurlähettiläänä Lissabonissa Portugalissa (2014-2019) ja sitä ennen diplomaattina muun muassa Washingtonissa, Wienissä ja Lontoossa.

Suurlähettiläs Klára Breuer, klubin esimies Mikko Turunen, galleristi Ari Kupsus ja Tampereen Unkari-Suomi-seuran puheenjohtaja Irmeli Kniivilä näyttelyn avajaisissa.

TAMPEREEN SUOMALAINEN KLUBI RY

Puutarhakatu 13, 33210 Tampere
www.tampereensuomalainenklubi.fi

KLUBIN JOHTOKUNTA

- **Johtokunnan puheenjohtaja**
hallintotieteiden tohtori Pasi-Heikki Rannisto,
pasi-heikki.rannisto@tuni.fi
- **Johtokunnan varapuheenjohtaja**
FT Viivi Villa-Nuottajarvi, viivi@nuottajarvi.com
- **Klubin esimies**
FT Mikko Turunen, mikko.j.turunen@gmail.com
- **Klubin varaesimies**
toimittaja Arto Murtovaara, arto.murtovaara@pp.inet.fi

JOHTOKUNNAN MUUT JÄSENET

Valokuvaaja Otso Kaihlanen, kauppatieteiden maisteri
Jyrki Penttinen, kiinteistöneuvos Ilkka Saarinen,
opetusneuvos Jukka Sola, varatuomari Riitta Sommarberg,
dosentti Heidi Keso

JOHTOKUNNAN SIHTEERI

Viestintäkonsultti Milla Anttila, 040 547 2005, anttilan.milla@gmail.com

TOIMIKUNTIEN PUHEENJOHTAJAT

Biljardikerho
Veijo Pitkanen,
veijo.pitkanen@patenttimies.fi	Kirjanmerkkikerho
Mikko Turunen,
mikko.j.turunen@gmail.com
Gastronominen kerho
Eeva-Kaisa Mäkinen,
eevakaisa.makinen@gmail.com	Kirkkovenekerho
Timo Tulosmaa,
timo.tulosmaa@outlook.com
Golfkerho
Jorma Salovaara,
jorma.salovaara@kolumbus.fi	Klubinaiset
Heidi Keso, heidi.keso@empiros.fi
Keskiviikkokerho
Seppo Leskinen,
savusepe@gmail.com	Maanpuolustuskerho
Kalervo Sipi, kalesipi@tpnet.fi
Juhlatoimikunta
Satu Rannisto,
satu.rannisto@sarastus.fi	Ruutiukot
Jukka Sola, jukka.sola@elisanet.fi
	Tiede- ja teknologiakerho
Viivi Villa-Nuottajarvi,
viivi@nuottajarvi.com

TYÖRYHMIEN PUHEENJOHTAJAT

● Hallinto- ja taloustyöryhmä
Ilkka Saarinen,
ilkka.saarinen@iisoy.fi	● Tiedotustyöryhmä
Arto Murtovaara,
arto.murtovaara@pp.inet.fi
● Jäsentyöryhmä
Jorma Salovaara,
jormasalovaara@kolumbus.fi	● Tulevaisuustyöryhmä
Pasi-Heikki Rannisto,
pasi-heikki.rannisto@tuni.fi
● Ohjelmatyöryhmä
Mikko Turunen,
mikko.j.turunen@gmail.com	

JÄSENREKISTERI

Sointu Lanki, 0400 684 416,
jasenrekisteri@tampereensuomalainenklubi.fi

KLUBIN TALOUDENHOITAJA

Ritva Tiainen, 050 376 0597, ritva.tiainen@apunatar.fi

RAVINTOLA

Ravintola Lilia, 050 363 9905,
ravintola@ravintolalilia.fi

Kuvat Arto Murtovaara

Klubitapahtumia:

Vaalitentissä (13.3.) klubin jäsenistä Anna-Kaisa ikonen (vas.), Pia Nordström, Jouni Ovaska, Jari Kinnunen, Arto Satonen, Sebastian Lohja ja Jocka Träskbäck.

Eduskunnan tänä keväänä jättävä puhemies Matti Vanhanen piti klubilla poliittisen katsauksen (14.3.).

Kirjailija Kari Kallonen kävi läpi kirjoittamaansa kirjaa partisaaneista sotakamreerien tapaamisissa (15.3.).

Suomen suosituimmat sähköautot myy K-Auto Volkswagen Tampere

K-Auto Volkswagen Tampere

Hatanpään valtatie 42
Automyynti ma-pe 9-18, la 10-15
> volkswagen.fi

Ville Mäkinen
Asiakkuuspäällikkö,
Yritysmyynti
050 445 5109
ville.s.makinen@k-auto.fi

KAuto

KESÄN HAUSKIN KOMEDIA!

Esitykset
ajalla
7.6. – 12.8.

RICHARD BEAN

**YKSI
MIIES,
kaksi
pomoa**

Mika
NUOJUA

Ilmari
SAARELAINEN

Jaana
SAARINEN

One man, two guvnors by RICHARD BEAN based on The servant of two masters by CARLO GOLDONI with songs by GRANT OLDING

TAMPEREEN KOMEDIATEATTERI | Lapintie 3 a, 33100 Tampere | puh. 0207 288 388 | komediateatteri.fi lippu.fi

